

муниципальное бюджетное дошкольное образовательное учреждение
«Детский сад №3» комбинированного вида п.г.т. Уруссу
Ютазинского муниципального района
Республики Татарстан.

Принята
на педагогическом совете
протокол № 1
«29» августа 2022г

УТВЕРЖДАЮ
Заведующий МБДОУ
«Детский сад №3» п.г.т. Уруссу
О.Б. Нигматуллина
«29» августа 2022г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

по обучению детей татарскому языку
на 2022 – 2023год

Составила: Иванова А.Н.
воспитатель обучения детей
татарскому языку

Уруссу, 2022

АҢЛАТМА ЯЗУУ.

“Татарстан Республикасы халыклары телләре турында” Татарстан Республикасы Законьнда һәм Татарстан Республикасында башка телләрне саклау, өйрәнү һәм үстерү буенча Татарстан Республикасы дәүләт программасында мәктәпкәчә милли белем бирү өчен кирәкле шартлар булдыру каралган. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары белән кабул ителгән 2010 – 2015 елларда мәгарифне үстерү стратегиясендә (30.12.2010, №1174) – мәктәпкәчә тәрбия һәм белем бирү учреждениеләре өчен рус телле балаларны татарчага өйрәтү программасы, укыту-методик комплектлары (УМК) төзү бурычы куелды.

Балалар бакчасында татар теленә өйрәтү программасы (алга таба программа) “Мәктәпкәчә төп гомуми белем бирү программасы структурасына Федераль дәүләт таләпләре”нә (РФ Мәгариф һәм фән министрлығының 23.11.2009 елда 655 нче карары нигезендә расланган) нигезләнеп төзелде.

Программа 4 яшьтән 7 яшькә кадәр булган рус телле балаларның татарча аралашырга өйрәтү эшчәнлекләренә эчтәлеген чагылдыра. Программа мәктәпкәчә яшьтәге баланың үсеш закончалыкларына, шәхси һәм эшлекле якин килү турындагы фундаменталь тикшеренүләргә, тел өйрәтү процессында методик стандарт итеп кабул ителгән коммуникатив технология принципларына (Л. С. Выготский, П. Я. Гальперин, В. В. Давыдов, Е. А. Пассов) чагылыш тапкан фәнни тикшеренүләргә, гамәли эшкәртмәләр һәм методик киңәшләргә, мәктәпкәчә мәгариф системасы эшчәнлеген ачыклаучы норматив хокукый актлар, нигезләмәләренә көйләнгән.

Программа принциплары. (Принципы программы)

Коммуникативлылык принцибы – балаларны татар телен аралашу чарасы буларак кулланырга өйрәтүгә корылган. Телне фән буларак түгел, ә аралашу чарасы буларак өйрәтү.

Интеграция һәм дифференциация принцибы – һәр сөйләм төренә үз үзәнчәлеген исәпкә алу, тәрбияче сөйләмен техник чаралар ярдәмендә (аудио-, видеоязмада) тыңлау (аудирование), тел үзәнчәлекләрен төрле күнегүләрдә бирү, балаларның диалогик сөйләмен үстерү;

Күрсәтмәлелек принцибы – тел өйрәтүне көндәлек тормыштагы һәр төрле эшчәнлеккә бәйле рәвештә, аларның тирә-юньне танып белүенә төп чарасы булып торган уен аша үткәргү;

Тел өйрәтү, тәрбия һәм үстерү бурычларының бер-берсе белән тыгыз бәйләнештә торышы ашыру принцибы;

Барлык белем бирү өлкәләрен берләштерү (интегральләштерү) принцибы: аралашу, танып-белү, социальләштерү, физик культура, сәламәтлек, хезмәт, иминлек, матур әдәбият, ижади сәнгать, музыка.

Дәвамчанлык принцибы – балалар бакчасы һәм башлангыч мәктәптә эзлеклелекне күздә тоту;

Белем бирүне комплекслы-тематик принципка корып оештыру;

Белем бирү эшчәнлегенә мотивлашкан булу принцибы - бала материалны үзе өчен кызык булганда, үзенең шәхси ихтыяжларына туры килгәндә генә кабул итә һәм фикерли башлай. Телне өйрәтү процессында әкияти сюжетлар карау, кызыклы таныш геройлар (Акбай, Мияу) белән очрашу, уен элементларын куллану – тел материалын өйрәнүнең мотивлашкан булуын тәмин итә. Телне аралашу, уен ситуацияләренә бәйләп өйрәнгәндә, балалар тел өйрәнүнең практик әһәмиятен тоялар, эмоциональ күтәркенлек туа һәм алар тел материалын бик теләп үзләштерәләр.

Белем бирү эшчәнлегенә дидактик принцибы - гадидән катлаулыга таба бару.

Индивидуальләштерү принцибы - тел өйрәткәндә социаль шәхес сыйфатларын үстерүне күздә тоту. Балаларның яшь үзәнчәлекләрен исәпкә алу.

Татар телен өйрәтүдә кулланыла торган чаралар. (Способности для изучения татарского языка).

1. Эшчәнлек эшкәртмәләре, диагностик материаллар.
2. Тавышлы күрсәтмәлелек (һәр проект өчен аудиоязмалар, анимацион сюжетлар, мультфильмнар).
3. Картиналы һәм картиналы-дидактик күрсәтмәлелек(таратма һәм күрсәтмә рәсемнәр, жырлы-биюле уеннар, театр эшчәнлегенә өчен материаллар).
4. Символик, график күрсәтмәлелек (пиктограммалар).
5. Күләмле күрсәтмәлелек (макетлар, муляжлар, уенчыклар)

6. Интерактив уеннар.

7.

Эш төрләрә һәм формалары. (Формы работы).

Программа бурычларын үтәүдә эш формаларының, практик гамәли алымнарның, чараларның әһәмияте зур. Төп эш төрләрә булып түбәндәгеләр тора:

1. Предметлар белән эш: тасвирлау, уенчык белән диалог төзү, уен һәм әкиятләрдә катнашу.
2. Рәсемнәр белән эш: тасвирлау, үстерешле диалог.
3. Сюжетлы-рольле уеннар;
4. Әйлән-бәйлән, жырлы-биюле уеннар өйрәнү (аудиоязмага таянып).
5. Театральләштерү, сәхнәләштерү (бармак театры, битлекләр, костюмнар, театр күрсәтү (әти-әниләргә, башка төркем балаларына).
6. Хәрәкәтле уеннар: туп белән уеннар, “Командир” уены, әйлән-бәйлән уен, зарядка уеннары.
7. Ижади һәм ситуатив уеннар: рольле уеннар, интервью, ситуатив күнегүләр.
8. Ситуатив, логик күнегүләргә ишетеп, аңлап эшләү.
9. Үстерелешле диалоглар (зурлар һәм яшьтәшләргә белән үзара аралашу).
10. Аудиоязмалар тыңлау, кушылып әйтү, жырлау, кабатлау, ишеткән сүзнә рәсемдә табып күрсәтү.
11. Анимацион сюжетлар, мультфильмнар карау.
12. Интерактив уеннар

Татарча сөйләшәргә өйрәткәндә куелган минимум бурычлар.

Программа өч проектны һәм аларның төп максатларын һәм бурычларын үз эченә ала:

“Минем өем” проекты (4-5 яшь). (Проект “ Мой дом” (4-5 лет).

Максат: Татар теленә кызыксыну уяту, аралашу теләге тудыру.

Бурычлар: 1. Сүз байлыгы булдыру, сөйләмдә активлаштыру.

2. Гади диалогта катнаша белү, хәтер, зиһен үстерү.

3. Бер – береңне тыңлау, ишетү сыйфатлары тәрбияләү.

“Уйный – уйный үсәбез” проекты (5-6 яшь). (Проект “ Растем играя”)(5-6 лет).

Максат: Үзара һәм зурлар белән көндәлек тормышта татарча аралашуга чыгу.

Бурычлар:

1. Сүз байлыгын арттыру, сөйләм күнекмәләргә формалаштыру.

2. Гади сорауларны аңлап җавап бирү, мөрәҗәгать итә белү, көндәлек яшәештә аралашу.

3. Әдәпле итеп кара-каршы сөйләшә белү күнекмәләрен тәрбияләү.

“Без инде хәзер зурлар, мәктәпкә илтә юллар” проекты (6-7 яшь).

Проект “ Мы уже большие, дорога ведет в школу”(6-7 лет).

Максат: Балаларның көнкүрешкә, табигатькә, җәмгыятькә кагылышлы сүзләр исәбенә сөйләмнәрен баеп, сүз һәм сүзтезмәләргә төрле ситуацияләрдә кулланышка кергү.

Бурычлар:

1. Сөйләмне аралашу чарасы буларак камилләштерү, файдалана белү күнекмәләренә өйрәтү.

2. Мөстәкыйль фикер йөртәргә, җавап бирергә күнектерү, балада үзенә сөйләмә белән кызыксыну һәм сизгерлек уяту.

3. Сөйләм әдәбе (сорау, гозер, мөрәҗәгать итү, рәхмәт белдерү, исәнләшү, сабуллашу) кагыйдәләрен камилләштерү.

Укыту методик комплектының эчтәлегә. (Содержание учебно – методического комплекта)

Һәр проект түбәндәгеләргә үз эченә ала:

1) тематик план;

2) эшчәнлек конспектлары;

Гаилэ. Семья.

Актив сузлэр	Сөйлэм урнэге	Аудиоязма Мультфильм
<p>Эти эни</p> <p>малай кыз</p> <p>мин исэнмесез сау булыгыз</p> <p>исэнме</p> <p>эт песи</p> <p>эйе юк сау бул</p> <p>эби бабай</p> <p>эйбэт</p>	<p>-Бу кем? -Эти (эни, бабай, эби, кыз, малай). -Кем юк? -Эти (эни, бабай, эби, малай, кыз). -Исэнмесез. -Син кем? -Мин Коля (Оля). -Мин малай. -Сау булыгыз! -Исэнме, эни (эти, бабай, эби, кыз, малай, Мияу, Акбай). -Сау бул, эни (эти, бабай, эби, кыз, малай). -Кем анда? -Мин песи. Мин Мияу. -Кил монда. -Мин эт. Мин Акбай. -Кил монда. -Син Коля? -Эйе, Коля. -Син малай (кыз)? -Эйе (юк). -Эти? (эни, бабай, эби, кыз, малай). -Эйе. -Эни? (эти, бабай, эби, кыз, малай). -Юк. -Малай? -Юк, кыз. -Кыз? -Эйе, кыз. -Хэллэр ничек? -Эйбэт.</p>	<p>Аудиоязма №1-23</p> <p>Мультфильмнар: 1. “Эйдөгез, дуслашыйк” 2. “Качышлы уйныйбыз” 3. “Шалкан”</p>

Ашамлыктар.Продукты.

<p>ипи мә рәхмәт</p> <p>алма сөт чәй</p> <p>тәмле кил монда утыр</p> <p>аша эч</p>	<p>-Мә, ипи (алма, сөт, чәй). -Рәхмәт, әби.</p> <p>-Коля, мә ипи (алма, сөт, чәй). -Рәхмәт.</p> <p>-Мияу, кил монда. Утыр. (Акбай, Коля, Оля)</p> <p>-Оля, кил монда. Мә ипи (алма, сөт, чәй). Ипи (алма, сөт, чәй) тәмле (ме)?</p> <p>-Ипи (алма, сөт, чәй) тәмле. Рәхмәт.</p> <p>-Мә, тәмле алма (ипи).</p> <p>-Мә, ипи (алма) аша. -Мә, сөт (чәй) эч.</p>	<p>Аудиоязма №24-39</p> <p>Мультфильмнар: 1. “Тәмле” кибетендә” 2. “Азат кунак чакыра”</p>
--	--	--

Уенчыктар. Игрушки.

<p>туп</p> <p>бир</p> <p>зур кечкенә</p> <p>матур курчак</p> <p>куян аю уйна</p>	<p>- Бу нәрсә? - Туп (курчак, куян, аю).</p> <p>-Курчак (туп, куян, аю) бир. -Мә, курчак (туп, куян, аю).</p> <p>-Бу нәрсә? -Аю (курчак, куян, туп). -Аю (курчак, куян, туп) нинди? -Аю (курчак, куян, туп) зур (матур, кечкенә, әйбәт).</p> <p>- Аю (курчак, куян, туп) нинди? - Аю (курчак, куян, туп) зур (кечкенә, матур, әйбәт).</p> <p>-Аю (курчак, куян, туп)? -Әйе. -Курчак (аю, куян, туп)? -Юк.</p> <p>-Бу нәрсә? -Аю (курчак, куян, туп). -Мә, аю (курчак, куян, туп). Уйна.</p>	<p>Аудиоязма №40-53</p> <p>Мультфильмнар: 1. “Паркка сәяхәт” 2. “Уенчыктар үпкәлөгән” 3. “Күңелле уеннар” 4. “Акбай һәм Мияу мажаралары”</p>
--	---	--

<p>ю</p> <p>хэллэр ничек?</p> <p>пычрак чиста</p>	<p>-Коля, кил монда. Уйна. -Оля, кил монда. Уйна.</p> <p>- Аю (курчак, куян, туп) бир. - Аю (курчак, куян, туп) нинди? - Аю (курчак, куян, туп) зур. - Аю (курчак, куян, туп) кечкенэ.</p> <p>- Мэ, зур аю (курчак, куян, туп). - Мэ, кечкенэ аю (курчак, куян, туп). -Аю (курчак, куян), кил монда. Аша (утыр, эч, уйна).</p> <p>-Коля (Оля), аю (курчак, куян, туп) ю.</p> <p>- Исэнме, Мияу! - Исэнме, Акбай! - Хэллэр ничек? - Эйбэт.</p> <p>-Туп (курчак, куян, аю) нинди? -Туп (курчак, куян, аю) пычрак (чиста). -Туп ю. -Туп чиста? - Юк, туп пычрак. (Эйе, туп чиста). Ю, ю, ю – туп (курчак, аю, куян) ю.</p>	
---	---	--

Саннар. Цифры.

<p>бер ике өч дүрт биш</p>	<p>-Ничэ? -Бер (ике, өч, дүрт, биш) алма.</p> <p>-Ничэ малай? -Бер (ике, өч, дүрт, биш) малай. -Ничэ кыз? -Бер (ике, өч, дүрт, биш) кыз.</p> <p>-Өч? -Юк. -Ике? -Эйе.</p> <p>-Ничэ аю (туп, курчак, куян)? -Бер (ике, өч, дүрт, биш) аю.</p>	<p>Аудиозма №54-60</p> <p>Мультфильм: 1. “Уйный-уйный саныйбыз”</p>
--	--	---

Кабатлау. Повторение.

		Аудиозма №25
--	--	--------------

		Мультфильм: 1. “Күнелле ял итәбез”
--	--	---------------------------------------

- 2) балалар һәм эти-әниләр өчен эш дәфтәрләре;
- 3) аудиоязмалар;
- 4) анимацион күренешләр;
- 5) күрсәтмә, таратма материаллар;
- 6) диагностик материаллар.

Кабатлау. Повторение.

Актив сузләр	Сөйләм урнәге	Аудиоязма Мультфильм
	“Минем өем” проекты буенча	Аудиоязма №1 Мультфильм : 1. “Шалкан”

Яшелчәләр. Овоци.

кишер	-Бу нәрсә? -Кишер. -Мә, кишер.	Аудиоязма №2-24
баллы	-Нинди кишер (суган, бәрәңге, кәбестә, кыяр)?	Мультфильмнар: 1. “Баллы кишер”
ничә	-Зур (кечкенә) кишер (суган, бәрәңге, кәбестә, кыяр)	2. “Уйный-уйный эшлибез”
суган	-Мә, зур (кечкенә) кишер	3. “Юл мажаралары”
бәрәңге	(суган, бәрәңге, кәбестә, кыяр)	4. “Кем эшләми, шул ашамый”
кыяр	-Рәхмәт.	
кәбестә	-Зур кишер (суган, бәрәңге, кәбестә, кыяр)	
нинди	-Кечкенә кишер (суган, бәрәңге, кәбестә, кыяр)	
алты	-Чиста кишер (суган, бәрәңге, кәбестә, кыяр)	
жиде	-Пычрак кишер (суган, бәрәңге, кәбестә, кыяр)	
сигез		
тугыз	-Кишер (суган, бәрәңге, кәбестә, кыяр) нинди?	
ун	-Кишер (суган, бәрәңге, кәбестә, кыяр) тәмле, зур (кечкенә), матур, чиста (пычрак)	
	Кишер баллы. Алма баллы. -Мә кишер(алма), аша. Баллы? -Әйе, баллы. Рәхмәт.	
	-Ничә кишер (суган, бәрәңге,	

<p>кызыл сары</p> <p>яшел</p> <p>нәрсә кирәк?</p> <p>юа</p>	<p>кәбестә, кыяр)? Сана.</p> <p>-Ике (1-10) кишер (суган, бәрәңге, кәбестә, кыяр)</p> <p>-Оля, кил монда. Мә, ике (1-10) кишер (суган, бәрәңге, кәбестә, кыяр)</p> <p>-Ике (1-10) кишер (суган, бәрәңге, кәбестә, кыяр)</p> <p>бәрәңге, кәбестә, кишер) бир.</p> <p>-Мә, кыяр (суган, бәрәңге, кәбестә, кишер).</p> <p>-Рәхмәт.</p> <p>-Коля, (1-10) кәбестә (суган, бәрәңге, кишер, кыяр) бир.</p> <p>-Мә, (1-10) кәбестә (суган, бәрәңге, кишер, кыяр).</p> <p>-Сау бул, Коля.</p> <p>-Ничә кыяр (суган, бәрәңге, кәбестә, кишер)?</p> <p>-Бер (1-10) кыяр (суган, бәрәңге, кәбестә, кишер).</p> <p>-Кыяр (суган, бәрәңге, кәбестә, кишер) пычрак.</p> <p>-Бу туп.</p> <p>-Туп (алма) нинди?</p> <p>-Туп (алма) сары (кызыл, яшел)</p> <p>-Нинди туп (алма) юк?</p> <p>-Кызыл (сары, яшел) туп (алма) юк.</p> <p>-Кишер (суган, бәрәңге, кәбестә, кыяр) кирәк?</p> <p>-Кирәк.</p> <p>-Коля, нәрсә кирәк?</p> <p>-Кыяр (суган, кишер, бәрәңге, кәбестә) кирәк.</p> <p>-Нинди кыяр?</p> <p>-Яшел (тәмле, чиста) кыяр.</p> <p>-Кыяр (суган, кишер, бәрәңге, кәбестә) пычрак.</p> <p>-Мә, кыяр (суган, кишер, бәрәңге, кәбестә) ю.</p> <p>-Оля кыяр (суган, кишер, бәрәңге, кәбестә) юа.</p>	
---	--	--

Ашамлыктар. Продукты.

<p>Аш ботка</p>	<p>тэмле аш (ботка, сөт, ипи, чэй)</p> <p>-Нәрсә кирәк? -Аш (ботка, сөт, ипи, чэй, кишер, кәбестә, кыяр, бәрәңге) кирәк. -Нинди аш (ботка, сөт, ипи, чэй, кишер, кәбестә, кыяр, бәрәңге)? -Тэмле аш (ботка, сөт, ипи, чэй, кишер, кәбестә, кыяр, бәрәңге). -Мә, аш (ботка, сөт, ипи, чэй, кишер, кәбестә, кыяр, бәрәңге) аша (эч). -Рәхмәт. Аш (ботка, сөт, ипи, чэй, кишер, кәбестә, кыяр, бәрәңге) тэмле.</p>	<p>Аудиоязма №25-29</p> <p>Мультфильм: 1. “Аш бүлмәсе”</p>
---------------------	---	--

Савыт-саба. Посуда.

<p>кашык тәлинка чынаяк</p>	<p>-Кашык (тәлинка, чынаяк) бир. -Нинди кашык (тәлинка, чынаяк)? -Зур (кечкенә, сары, яшел, кызыл, зәңгәр). -Ничә кашык (тәлинка, чынаяк)? -(1-10 га) кашык (тәлинка, чынаяк). -Мә, (1-10) кашык(тәлинка, чынаяк). -Мә, кызыл (сары, яшел, зәңгәр). чынаяк (тәлинка, чынаяк).</p>	<p>Аудиоязма №30-37</p> <p>Мультфильм: 1. “Өч аю” 2. “Чисталыкта - матурлык”</p>
--	---	--

Киёмнәр. Одежда.

<p>күлмәк чалбар ки сал йокла</p>	<p>яшел (кызыл, сары, зәңгәр) күлмәк (чалбар).</p> <p>чиста күлмәк (чалбар). матур күлмәк (чалбар).</p> <p>күлмәк (чалбар) юк.</p> <p>-Оля, күлмәк (чалбар) бир. -Нинди күлмәк (чалбар)? -Сары (кызыл, яшел, зәңгәр) күлмәк (чалбар). -Ничә күлмәк (чалбар)? -Бер (1-10) күлмәк (чалбар).</p> <p>-Курчак, чалбар (күлмәк) ки (сал).</p> <p>-Оля, чалбар (күлмәк) бир. -Мә, чалбар (күлмәк). -Рәхмәт. Курчак, мә, чалбар (күлмәк) ки (сал).</p> <p>-Курчак, йокла.</p>	<p>Аудиоязма №38-43</p> <p>Мультфильм: 1. “Киёмнәр кибетендә” 2. “Шаян уенчыклар”</p>
---	---	---

Шәхси гигиена. Гигиена.

бит кул хээрле көн	-Хээрле көн. -Мэ су, бит (кул) ю. -Бит (кул) чиста. -Бит (кул) чиста. -Эйе, бит (кул) чиста.	Аудиоязма № 43, 44-48 Мультфильм 1. “Ни өчен киёмнәр югалган?”
--------------------------	--	--

Өй жиһазлары. Мебель.

өстөл урындык карават	-Зур (кечкенә) урындык (өстөл, карават). -Зур аю, мэ зур карават (өстөл, урындык). -Кечкенә аю, мэ кечкенә карават (өстөл, урындык). -Нәрсә кирәк? -Карават (өстөл, урындык) кирәк. -Нинди карават? -Зур (кечкенә, сары, яшел, зәңгәр) карават. -Мэ, зур карават. -Рәхмәт.	Аудиоязма № 49 Мультфильм: 1. “Маша һәм өч аю”
-----------------------------	--	--

Бәйрәм “туган көн” “ День рождение”.

яратам бар	-Мин алма (ипи, сөт, чэй, ботка, аш, кыяр, кәбестә, бәрәңге, кишер) яратам. -Мин Коля(ны) (Оля(ны) яратам. -Мин курчак(ны) (аю(ны), песи(не), эт(не), куян(ны) яратам. -Нәрсә бар? -Туп (курчак) бар. -Нәрсә юк? -Туп (курчак) юк. “Бар”, “Юк” сүзләрен кулланып “Гаилә”, “Яшелчә” “Уенчыклар” темаларын кабатлау. Диалогларны кабатлау. “Кибетле” уеннары.	Аудиоязма №50-60 Мультфильм: 1. “Туган көн” 2. ”Кем нәрсә ярата?”
---------------------------------------	--	--

БӘЙРӘМ “САБАНТУЙ”- Праздник “ Сабантуй”

	Ел дэвамьнда өйрәнелгән сүзләр, сөйләм үрнәге кулланыла. “Гаилә”, “Яшелчә”, “Уенчыклар” темаларын кабатлау. “Кибетле” уеннары.	Аудиоязма №61-63 Мультфильм: 1. “Сабантуй бәйрәме”
--	--	--

“Минем өөм” проекты. (4-5яшылек балалар өчен) Проект “ Мой дом” (4-5 лет)

Лексик минимум – якынча 62 сүз һәм сөйләм үрнәкләре.

Актив сүзләр: әти, әни, кыз, малай, мин, исәнмесез, сау булыгыз, исәнме, эт, песи, әйе, юк, сау бул, әби, бабай, әйбәт, ипи, алма, сөт, чэй, рәхмәт, мә, тәмле, кил монда, утыр, бир, аша, эч, туп, зур, кечкенә, матур, курчак, куян, аю, хәлләр ничек, уйна, пычрак, чиста, ю, бер, ике, өч, дүрт, биш (49 сүз)

Сөйләм үрнәкләре: утырыгыз, бу кем?, кем юк?, син кем?, кем анда?, басыгыз, ал, ничә? нинди? (13 сүз)

Актив сузләр	Сөйләм урнәге	Аудиоязма Мультфильм
син кем?		Аудиоязма №1 - 2
хәерле көн	-Хәерле көн, Оля (Коля). -Хәерле көн, әни (әти, бабай, әби).	Аудиоязма №3 - 5 Мультфильм: “Мияу адашкан”
тычкан		Аудиоязма №6
бу кем?		Аудиоязма №7 - 8 Мультфильм: “Аю баласы дөнья белән таныша”
бу нәрсә?	-Песи нишли? -Песи йоклый.	Аудиоязма №9 - 10
нишли? йоклый утыра	-Әни нишли? -Әни утыра.	Аудиоязма №11 Мультфильм: “Батыр Мияу һәм куркак Куянкай”
ашый эчә	-Коля нишли? -Коля ашый (эчә).	Аудиоязма №12
нишлисең? ашыйм эчәм	-Мияу, нишлисең? -Ашыйм. -Акбай, нишлисең? -Эчәм.	Аудиоязма №13 - 14 Мультфильм: “Тату гаилә”
уйный уйныйм	-Оля (Коля), нишлисең? -Уйныйм.	Аудиоязма №15
утырам		Аудиоязма №16 - 18 Мультфильм: “Юмарт аю” Аудиоязма №19

барам кая барасың? син нишлисең?	-Кая барасың? -Кафега барам. -Син нишлисең? -Мин бэрэңге ашыйм (чэй эчэм, уйныйм, барам, утырам, йоклый)	Аудиоязма №20 Мультфильм: “Кафега барабыз”
сикер-сикерэм	Туп, туп Матур туп. Сикер-сикер, Матур туп.	Аудиоязма №21-23
сикерэ йөгерэ төлке	Куян сикерэ (йөгерэ). Туп сикерэ. Песи сикерэ (йөгерэ). Төлке сикерэ (йөгерэ).	Мультфильм: “Урманда күнелле уеннар” Аудиоязма №24
йөгер-йөгерэм	-Йөгер! Син нишлисең? -Мин йөгерэм.	Аудиоязма №25-28 Мультфильм: “Көчлелэр, кыюлар, житезлэр”
чэк-чэк өчпочмак	-Мин чэк-чэк ашыйм. -Мин өчпочмак ашыйм.	Аудиоязма №29-30
яшь	-Сиңа ничэ яшь? -6 яшь.	Мультфильм: “Жәнлеклэр спорт бэйрәмендә”
бүре керпе	-Мин бүре. Мин зур, матур, чиста.	Аудиоязма №31-32
тавык этэч	Этэч зур, матур Тавык кечкенэ, матур	Аудиоязма №33-34
үрдэк	-Син кем? -Мин үрдэк.	Мультфильм: “Циркта” Аудиоязма №35 - 36
чана шуа	Куян чана шуа.	Аудиоязма №37 - 38
шуам	Мин чана шуам.	Мультфильм: “Шаян кошлар” Аудиоязма №39 - 40

бие бии биим	-Аю, эйдэ, бие!	Аудиоязма №41 Мультфильм: “Урманда зур концерт” Аудиоязма №42 - 44
ак кара	-Оля кызыл шар ярата? -Юк. -Оля яшел шар ярата? -Әйе, мин яшел шар яратам.	Аудиоязма №45 - 46 Мультфильм: “Акбай туган көнгө барырга жыена”
жырла-жырлым	-Син нишлисең? -Мин жырлым.	Аудиоязма №47 Аудиоязма №45, 48 – 49
жырлайбыз зур рәхмәт	жырлайбыз зур рәхмәт	Мультфильм: “Мияуның туган көнө” Аудиоязма №50
китап укый	Кыз китап укый.	Аудиоязма №51 - 53 Мультфильм: “Урман китапханәсендә”
рәсем ясым	рәсем ясым-алма ясым мәктәп	Аудиоязма №54 - 60 Мультфильм “Уйный-уйный укыйбыз”
укыйм	-Кем укый. -Мин укыйм.	Аудиоязма №61-63 Мультфильм: “Урман мәктәбендә”
дәфтәр	бик тәмле	Аудиоязма №64
	Терем-терем, теремкэй, Зур түгел, кечкенә. Теремкәйдә тычкан яши. Теремкәйдә куян яши. Теремкәйдә бүре яши.	Мультфильм: “Теремкэй” Аудиоязма №65-66

	<p>Теремкәйдә төлке яши. Теремкәйдә аю яши. Алар бик дус.</p> <p>-Кәжә кая? -Әнә, кәжә кәбестә ашый. Кәжә кәбестә ярата.</p> <p>-Мин ипи яратам. Песи, син нәрсә яратасың? -Мин сөт яратам. Сөт тәмле.</p> <p>-Мә, кәжә, ботка аша. -Юк, кәбестә яратам. Кәбестә тәмле.</p>	<p>Мультфильм: “Кем нәрсә ярата?”</p> <p>Аудиоязма №67 - 71</p>
--	---	---

Проектның эчтәлегә түбәндәге темалардан тора:

- гаилә
- ашамлыклар
- уенчыклар
- саннар

Режим вакытында атнага 2 тапкыр уеннар оештырыла.

Тематик план. Тематический план.

“Уйный – уйный үсәбез” проекты. (5-6 яшьлек балалар өчен) Проект “ Растем играя” (5-6 лет)

Актив сүзләр: кишер, нинди, баллы, ничә, суган, бәрәңге, алты, жиде, сигез, тугыз, ун, кыяр, кәбестә, кызыл, сары, яшел, кирәк, юа, нәрсә кирәк, аш, ботка, кашык, тәлинка, чынаяк, зәңгәр, күлмәк, чалбар, ки, сал, йокла, бит, кул, өстәл, урындык, карават, яратам, бар (38 сүз)

Сөйләм үрнәкләре: бу нәрсә?, хәерле көн, нәрсә бар? күп (7 сүз).

Проектның эчтәлегә түбәндәге темалардан тора:

- яшелчәләр
- ашамлыклар
- савыт- саба
- киёмнәр
- шәхси гигиена
- өй жиһазлары
- бәйрәм “Туган көн”
- бәйрәм “Сабан туй”
- Уртанчылар төркемендәге темалар(гаилә, ашамлыклар, уенчыклар, саннар) ел дәвамында кабатлана.

Атнага 25 шәр минутлык 1 режим вакытында уеннар, 1 эшчәнлек оештырыла.

Тематик план. Тематический план.

“Без инде хәзер зурлар, мәктәпкә илтә юллар” проекты.

Проект “ Мы уже большие, дорога ведет в школу”(6-7 лет)

6-7 яшьлек балалар (мәктәпкә эзерлек төркеме) өчен якынча 60 сүз һәм сөйләм үрнәкләре.

Актив сүзләр: син кем, хәерле көн, тычкан, бу кем? бу нәрсә? нишли?, йоклый, утыра, ашый, эчә, нишлисең?, ашыйм, эчәм, уйный, уйныйм, утырам, барам, кая барасың?, син нишлисең?, сикер, сикерәм, сикерә, йөгәрә, төлке, йөгер, йөгәрәм, чәк-чәк, өчпочмак, яшь, бүре, керпе, тавык, этәч, үрдәк, чана, шуа, шуам, бие, бии, биим, ак, кара, жырла, жырлыйм, зур рәхмәт, китап укый, рәсем ясыйм, укыйм, дәфтәр, нәрсә яратасың?(пассив сүз)

Проектның эчтәлегә уртанчылар, зурлар төркемендә өйрәнгән сүзләргә таянып аралашуга корылган.

Атнага 30 ар минутлык 1 режим вакытында уеннар, 2 эшчәнлек оештырыла.

Тематик план. Тематический план.

Уртанчылар төркеменен «Минем өем» укыту методик комплекты буенча күрсәтмә, таратма материаллар.

Сюжетные и раздаточные материалы для средней группы “ Мой дом”

1.А4 форматында күрсәтмә рәсемнәр.	«Минем гаилә» Бабай, әби, әти, әни, малай, кыз.	Һәрберсе 1 данә
	Зур уенчыклар: курчак, куян, аю, туп, песи, эт, машина. Кечкенә уенчыклар: курчак, куян, аю, туп, песи, эт, машина.	Һәрберсе 1 данә
	«Ашамлыклар» Ипи, алма, чэй, сөт.	Һәрберсе 1 данә
	«Уенчыклар» Курчак, куян, аю, туп, песи, эт, машина. курчак, куян, аю, туп, песи, эт, машина – пычрак уенчыклар.	Һәрберсе 1 данә
	Сюжетлы рәсемнәр: «Куян өйгә керә, өйдә аю утыра». «Куян өйдән чыга, сабуллаша».	Һәрберсе 1 данә
	Рәсемнәр: 1 куян, 2 куян, 3 куян, 4 куян, 5 куян; 1 аю, 2 аю, 3 аю, 4 аю, 5 аю; 1 курчак, 2 курчак, 3 курчак, 4 курчак, 5 курчак; 1 туп, 2 туп, 3 туп, 4 туп, 5 туп; 1 машина, 2 машина, 3 машина, 4 машина, 5 машина; 1 песи, 2 песи, 3 песи, 4 песи, 5 песи; 1 эт, 2 эт, 3 эт, 4 эт, 5 эт.	Һәрберсе 1 данә
2.А3 форматында өй рәсеме.	Өй макеты	1 данә
3. А 5 форматында таратма рәсемнәр.	«Минем гаилә» Бабай, әби, әти, әни, малай, кыз.	Һәрберсе 15 данә
	«Ашамлыклар» Ипи, алма, чэй, сөт.	Һәрберсе 15 данә
	«Уенчыклар» Курчак, куян, аю, туп, песи, эт, машина.	Һәрберсе 15 данә
4. Театр эшчәнлеге өчен атрибутлар.	Битлекләр: бабай, әби, әти, әни, малай, кыз, куян, аю, песи, эт.	Һәрберсе 15 данә
	Бармак уеннары өчен атрибутлар: бабай, әби, әти, әни, малай, кыз, эт Акбай, песи Мияу, аю, куян.	Һәрберсе 15 данә

Зурлар төркеменен «Уйный-уйный үсәбез» укыту методик комплекты буенча күрсәтмә, таратма материаллар.

Сюжетные и раздаточные материалы для старшей группы “ Растем играя”

1. Күрсөтмә рәсемнәр.	«Минем гаилә» Малай, кыз рәсемнәр («Курчакны киендер» уены. Кыз, малай өчен киёмнәр: күлмәк (кызларныкы, малайларныкы), футболка, шорты, чалбар, сарафан - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә).	Һәрберсе 1 данә
	«Уенчыклар» Зур уенчыклар: курчак, туп, машина - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә). Кечкенә уенчыклар: курчак, туп, машина - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә).	Һәрберсе 1 данә
	«Ашамлыклар» Аш, ботка, чәк-чәк, конфет, сок.	Һәрберсе 1 данә
	«Савыт-саба» Зур рәсемнәр: кашык, тәлинкә, чынаяк - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә). Кечкенә рәсемнәр: кашык, тәлинкә, чынаяк - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә).	Һәрберсе 1 данә
	«Жиләк-жимешләр» Зур рәсемнәр: яшел алма, сары, кызыл, банан, апельсин, виноград, груша. Кечкенә рәсемнәр: яшел алма, сары, кызыл, банан, апельсин, виноград, груша.	Һәрберсе 1 данә
	«Яшелчәләр» Зур рәсемнәр: кишер, бәрәңге, суган, кыяр, кәбестә. Кечкенә рәсемнәр: кишер, бәрәңге, суган, кыяр, кәбестә.	Һәрберсе 1 данә
	«Киёмнәр» Зур рәсемнәр: күлмәк (кызларныкы, малайларныкы), чалбар - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә). Кечкенә рәсемнәр: күлмәк (кызларныкы, малайларныкы), чалбар - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә).	Һәрберсе 1 данә
	«Өй җиһазлары» Зур рәсемнәр: карават, урындык, өстәл - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә). Кечкенә рәсемнәр: карават, урындык, өстәл - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә).	Һәрберсе 1 данә
	«Төсләр» Палитра: зәңгәр, кызыл, сары, яшел.	Һәрберсе 1 данә
	«Саннар» (1- 10)	Һәрберсе 1 данә
2. Таратма рәсемнәр.	«Минем гаилә» Малай, кыз рәсемнәре: («Курчакны киендер» уены. Кыз, малай өчен киёмнәр: күлмәк (кызларныкы, малайларныкы), футболка, шорты, чалбар, сарафан - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә).	Һәрберсе 15 данә
	«Уенчыклар»	Һәрберсе 15 данә

	Зур уенчыклар: курчак, туп, машина - (зэңгэр, кызыл, сары, яшел төслөрдө). Кечкенә уенчыклар: курчак, туп, машина - (зэңгэр, кызыл, сары, яшел төслөрдө).	
	«Ашамлыклар» Аш, ботка, чәк-чәк, конфет, сок.	Һәрберсе 15 данә
	«Савыт-саба» Зур рәсемнәр: кашык, тәлинка, чынаяк - (зэңгэр, кызыл, сары, яшел төслөрдө). Кечкенә рәсемнәр: кашык, тәлинка, чынаяк - (зэңгэр, кызыл, сары, яшел төслөрдө).	Һәрберсе 15 данә
	«Жиләк-жимешләр» Зур рәсемнәр: яшел алма, сары, кызыл, банан, апельсин, виноград, груша. Кечкенә рәсемнәр: яшел алма, сары, кызыл, банан, апельсин, виноград, груша.	Һәрберсе 15 данә
	«Яшелчәләр» Зур рәсемнәр: кишер, бәрәңге, суган, кыяр, кәбестә. Кечкенә рәсемнәр: кишер, бәрәңге, суган, кыяр, кәбестә.	Һәрберсе 15 данә
	«Киемнәр» Зур рәсемнәр: күлмәк (кызларныкы, малайларныкы), чалбар - (зэңгэр, кызыл, сары, яшел төслөрдө). Кечкенә рәсемнәр: күлмәк (кызларныкы, малайларныкы), чалбар - (зэңгэр, кызыл, сары, яшел төслөрдө).	Һәрберсе 15 данә
	«Өй жиһазлары» Зур рәсемнәр: карават, урындык, өстәл - (зэңгэр, кызыл, сары, яшел төслөрдө). Кечкенә рәсемнәр: кровать, стул, стол - (зэңгэр, кызыл, сары, яшел төслөрдө).	Һәрберсе 15 данә
3.Буяу өчен график рәсемнәр	1 аю, 2 куян, 2 машина, 2 курчак, 3 бәрәңге, 4 кәбестә, 4 курчак, 5 песи, 6 алма, 6 кыяр, 7 туп, 7 бәрәңге, 8 кишер, 9 суган, 10 эт.	Һәрберсе 15 данә
4.Театр эшчәнлеге өчен атрибутлар.	Битлекләр: кишер, суган, кыяр, бәрәңге, кәбестә, алма.	Һәрберсе 15 данә
5. Театр эшчәнлеге өчен атрибутлар.	1.Өстәл театры өчен атрибутлар (конус формасында): «Өч аю»: эти аю, эни аю, бала аю. 2. Өстәл театры өчен атрибутлар (конус формасында): «Кем нәрсә ярата»: песи, эт, аю, куян, кәжә, этәч. өстәл (зур, уртача зурлыкта, кечкенә); урындык (зур, уртача зурлыкта, кечкенә); карават (зур, уртача зурлыкта, кечкенә).	Һәрберсе 1 данә Һәрберсе 1 данә

Мәктәпкә эзерлек төркеменен «Без инде хәзер зурлар-мәктәпкә илтә юллар» укыту методик комплекты буенча күрсәтмә, таратма материаллар.

Сюжетные и раздаточные материалы для подготовительной группы “ Мы уже большие”

1.А 4 форматында күрсэтмэ рәсемнәр.	Үрдәк, бүре, этәч, тавык, зур тычкан, кечкенә тычкан, китап, альбом, клей, линейка, ручка, карандаш, пенал, дәфтәр, кофе, пицца, бәрәңге фри, өчпочмак.	Һәрберсе 1 данә
	Шарлар - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә).	Һәрберсе 1 данә
	Сюжетлы рәсемнәр: куян чана шуа, аю чана шуа, бүре чана шуа, төлке чана шуа, үрдәк чана шуа, тавык чана шуа, тычкан чана шуа, төлке бии, керпе йоклый, бүре йөгәрә, төлке утыра, керпе уйный, аю йоклый, песи сөт эчә, эт ашый, төлке йөгәрә, куян сикерә, тычкан ашый, этәч жырлый, кыз кул юа, малай китап укый, кыз китап укый, төлке китап укый, куян китап укый, эни кул юа, эти йоклый, малай утыра, кыз бит юа, эби утыра, бабй йоклый.	Һәрберсе 1 данә
2. А 5 форматында таратма рәсемнәр.	Үрдәк, бүре, этәч, тавык, зур тычкан, кечкенә тычкан, китап, альбом, клей, линейка, ручка, карандаш, пенал, дәфтәр, кофе, пицца, бәрәңге фри, өчпочмак.	Һәрберсе 15 данә
	Шарлар - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә).	Һәрберсе 15 данә
	Сюжетлы рәсемнәр: куян чана шуа, аю чана шуа, бүре чана шуа, төлке чана шуа, үрдәк чана шуа, тавык чана шуа, тычкан чана шуа, төлке бии, керпе йоклый, бүре йөгәрә, төлке утыра, керпе уйный, аю йоклый, песи сөт эчә, эт ашый, төлке йөгәрә, куян сикерә, тычкан ашый, этәч жырлый, кыз кул юа, малай китап укый, кыз китап укый, төлке китап укый, куян китап укый, эни кул юа, эти йоклый, малай утыра, кыз бит юа, эби утыра, бабай йоклый.	Һәрберсе 15 данә
8x10 форматындагы пиктограммалар	Бии, йоклый, утыра, ашый, эчә, уйный, сикерә, йөгәрә, укый, рәсем ясый, жырлый, чана шуа, мин, кыз, малай, эби, бабай.	Һәрберсе 15 данә
15x20 форматындагы пиктограммалар	Бии, йоклый, утыра, ашый, эчә, уйный, сикерә, йөгәрә, укый, рәсем ясый, жырлый, чана шуа, мин, кыз, малай, эби, бабай, куян, төлке, песи, эт, аю, этәч, тавык, үрдәк, керпе, тычкан.	Һәрберсе 1 данә
4.Театр эшчәнлеге өчен атрибутлар.	Битлекләр: төлке, курчак, туп, тавык, этәч, бүре, керпе, үрдәк, тычкан, эби, бабай, кыз, малай, эт, песи, эни, эти, шалкан. «Шалкан» өстәл театры атрибутлары:	Һәрберсе 15 данә Һәрберсе 1 данә

	Әби, бабай, кыз, малай, эт, песи, эни, эти, тычкан, шалкан.	
--	---	--

МЕТОДИК КИҢӘШЛӘР. Методические советы.

Методик кулланмаларда 60 ар белем бирү эшчәнлегенең конспектлары бирелгән. Ел давамсында, тәрбияче үзе ижади якын килеп, укыту методик кулланмада бирелгән тематик планга таянып, мультфильмнар, анимацион сюжетлар, “Әкият илендә” тапшыруын кулланып, индивидуаль эшне дә кертеп, көндәлек план төзи.

Телгә өйрәтүнең төп формасы һәм чарасы булып белем бирү эшчәнлеге алына. Ул системалы рәвештә план буенча үткәрелә. Өйрәнелгән сүзләр, сүзтезмәләр, диалоглар эшчәнлектән тыш уен вакытларында активлаштырыла һәм ныгытыла, көндәлек аралашуда кулланыла.

Яңа сүзләрне, сүзтезмәләрне, ситуацияләрне балалар аңламаган очракта, тәрбияче рус телендә сөйли.

Пиктограммалар мәктәпкә эзерлек төркемендә, яңа сүзләр (фигыльләр) белән беренче тапкыр таныштырганда гына кулланыла.

Балаларга темадан тыш артык сүзләр, уеннар, жырлар, шигырьләр бирелергә тиеш түгел.

Бала татар телендә сүзгә дәрәҗәсә әйтмәгән очракта, тәрбияче баланы тыңлап сүзгә дәрәҗәсә бирә. Балалардан авазларның дәрәҗәсә әйтелешен катгый таләп итмәскә кирәк.

Тәрбияче сөйләмдә акцент, жирле диалект, аваз кимчелекләре булмаска тиеш.

Тәрбияче сүзлек белән эшләгәндә татар һәм рус телләре өчен урта сүзләргә таяна ала.

Тәрбияче үзенең эшенә ижади якын килергә, төрле алымнар, чаралар эзләп, аларны кулланырга тиеш.

Укыту-методик комплекты кысаларында, лексик минимумны үзләштергән очракта, эшчәнлектә планлаштырылган уеннарның эчтәлеген үзгәртү, яңа алымнар керту, баету хуплана.

Төркемнәрдә балаларның һәм тәрбиячеләрнең татар телендә аралашулары һәрдаим булырга тиеш. Эшчәнлектә өйрәнелгән тел материалы, режим моментларында, уен эшчәнлеге аша (ситуатив күнегүләр, сюжетлы рольгә уеннар, үстерелешле диалоглар, сәхнәләштерү һ. б.) ныгытыла.

Рус телле балаларны татарча сөйләштергә өйрәткәндә балалар бакчасы коллективы һәм эти-эниләренең бердәм позициядә булуы уңай нәтижә бирә.

Сүзлек белән эшләү. Работа со словарем.

Балаларны татар телендә сөйләштергә һәм аралашырга өйрәтү билгеле бер күләмдәгә сүз байлыгы булдырудан башлана.

Яңа сүзләр үзләштерү процессында махсус сайлап алынган күнегүләр төп чара булып тора. Юнәлеше һәм характеры ягыннан лексик күнегүләрне икегә бүлеп карыйлар: эзерлек күнегүләре һәм сөйләм күнегүләре.

Эзерлек күнегүләре балаларны яңа сүзләрне файдаланып сөйләргә эзерли. Бу күнегүләр лексик берәмлекләргә хәтердә калдырырга ярдәм итәләр.

Сөйләм күнегүләре лексик күнегүләрнең бер төре буларак, үзләштерелгән лексик берәмлекләр жирлегендә ситуацияләргә бәйле сөйләм эшчәнлеген барлыкка китерәләр.

Яңа сүз өйрәтү төп методик алымнарның берсе булып тора:

- яңа сүз тәрбияче тарафыннан ачык, төгәл итеп күрсәтмә рәсем ярдәмендә әйтелә;
- аудиозмадан тыңлатыла, кабатлатыла;
- ишеткән сүзгә бала рәсемнән табып күрсәтә һәм әйтә;
- сүзләр тизрәк истә калсын өчен сүз кат-кат әйттерелә, аңлашылмаган очракта, аның русча тәржемәсе бирелә;
- төрле эш формаларында (пышылдап, күмәкләп, төркемнәргә бүленеп, хәрәкәтләнеп әйтәп) өйрәтелә;
- уеннар кулланып (“Ватык телефон”, “Кайтаваз”...) ныгытыла;
- яңа сүз, таныш булган сүзләр белән грамматик конструкцияләрдә ныгытыла, мәсәлән: зур туп, чиста туп;
- аралашуда кулланыла (бала өйрәнгән яңа сүзләрне, конструкцияләрне бары аралашуда аңлап куллана).
- бала теге яки бу сүзгә аның төгәл мәгънәсен аңлап үзләштереп калсын өчен телдән мондый күнегүләрне үткәргә мөмкин: *-Бу туп? - Әйе, бу туп.*

-*Бу песи? (туп күрсәтелә) - Юк, бу песи.*

-өйрәнелгән сүзләрне хәтердә калдыру максатыннан төрле уеннар оештырырга була: “Исемен әйтсән бирәм”, “Мин күрсәтәм, син әйт”, “Сорап ал”, “Серле кәрзин” һ.б..

Баланың сөйләмен оештыру өчен исемнең алмашлык (мин, син, бу), сан (1 дән 10 га), сыйфат (тәм, күләм, төс, эчке сыйфатлар) һәм фигыль белән бәйләү грамматик конструкцияләре кулланыла.

Фигыль белән таныштыру боерык фигыльләрдән башлана (бар, сикер, аша һ.б.).

Уртанчылар төркемендә балаларга боерык фигыльләрен аңлап үтәүләрен тәлап ителә.

Зурлар төркемендә балалар кайбер боерыкларны үзләре бирә (сикер, аша, уйна) һәм аңлап үтиләр.

Мәктәпкә эзерлек төркемнәрендә балалар үзлектән Нишли? Син нишлисең? сорауларын бирәләр һәм аңлап җавап кайтаралар.

Укыту методик комплектының төп асылы булып аралашуга чыгу тора. Аралашуга чыгу өчен диалогик сөйләмнең эһәмияте бик зур. Диалогик сөйләмгә өйрәткәндә гадидән катлаулыга дигән дидактик принципка таянып эшләү кулай.

Диалогик сөйләмдә иң отышлы алым – сорау-җавап рәвешендә (сорау-информация алу берәмлеге) һәм теләк белдерә торган: теләк, үтенү, тәкъдим итү, ризасызлык төсмере булырга мөмкин. Еш кына сораудан соң, әңгәмәдәшнәң җавап репликасы; килә: *Бу кем? - Бу әти;* раслау рәвешендә: *Бу әти? - Әти;* инкарь рәвешендә: *Бу әни? - Юк, бу әти.* Реплика- җавап сорау рәвешендә дә булырга мөмкин: *Нинди әти? Бу вакытта әңгәмәдәшнәң җавабы тулы да, ким дә булырга мөмкин: Матур әти; яисә: Матур.*

Мәктәпкәчә яшьтәге балаларга ситуатив - тематик принцип нигезендә, диалогик сөйләмне үстерү буенча түбәндәге типтагы күнегүләр тәкъдим итәргә мөмкин:

- уен ситуацияләрендә катнашу;
- тәкъдим ителгән үрнәк буенча кечкенә диалоглар төзү;
- тематик диалоглар төзү;
- сәхнәләштерүдә катнашу;
- рольләргә бүлеп сөйләү.

Диалоглар белән эшләү коммуникатив юнәлештә алып барылырга тиеш. Тәрбияче аларның балалар сөйләменә керерлек кирәкле формаларын эшләргә һәм төрле шартларда куллану мөмкинлеген исәпкә алырга тиеш. Тәрбияче, сөйләмгә эмоциональ бизәлеш өстәү өчен, төрле формаларны кулланарга; эш эчтәлегенә туры килә торган интонация, ишарәләр, мимикалардан файдаланырга һ.б. өйрәтергә тиеш.

Шул ук вакытта, диалогны сорау бирү һәм аңа җавап алу дип кенә уйларга ярамый. Балаларны диалогик сөйләмгә хас булган башка (сорау һәм җаваплардан тыш) ситуацияләр, репликалар, көндәлек аралашу формаларына да өйрәтергә кирәк.

Диалог үрнәкләре:

Исәнләшү: *Исәнме, Оля! – Исәнме Коля.*

Сабуллашу: *Сау бул, Оля. – Сау бул Коля.*

Танышу: *Мин Оля. – Мин Коля.*

Чакыру: *Оля, кил монда.*

Рәхмәт белдерү: *Мә, курчак. – Рәхмәт.*

Сорау- уңай җавап: *Син малай? – Әйе, мин малай.*

Сорау – кире җавап: *Син малай? – Юк, мин кыз.*

Ачыкмый торган сорау: *Мин кафега барам. – Нинди кафега?*

Аралашуга чыгу өчен нәтиҗәле чаралар булып аудиоязмалар, анимацион сюжетлар тора.

Аудиоязмалар яңа сүз өйрәтү, сөйләм үрнәкләре үзләштерү, уеннар, кыска җырлар өйрәтү, өстәл театры күрсәтү вакытларында куллану өчен төзелде. Аларны һәр эшчәнлектә куллану мөһим түгел.

Анимацион сюжетлар балаларның белгән сүз байлыгына, яшь үзенчәлекләрен исәпкә алып төзелде. Сюжетны караганнан соң, балалар белән әңгәмәләр үткәрелә, алда өйрәнелгән уен ситуацияләрен кабатларга тәкъдим ителә.

“Татарча сөйләшәбез” укыту методик комплектына нигезләнеп эшләнгән “Әкият илендә” телевизион тапшыруын балаларны татар теленә өйрәткәндә карарга тәкъдим ителә.

**МӘКТӘПКӘЧӘ ЯШЫТӘГЕ БАЛАЛАРНЫҢ ТАТАР ТЕЛЕНДӘ СӨЙЛӘШӘ (АРАЛАША)
БЕЛҮ КҮНЕКМӘЛӘРЕН ТИКШЕРҮ. ПРОВЕРКА НАВЫКОВ ОБЩЕНИЯ
ДОШКОЛЬНИКОВ НА ТАТАРСКОМ ЯЗЫКЕ.**

Тикшерү үткәрү буенча кинәшләр. Советы по проведению проверки.

Балаларның татар телендә аңлау һәм сөйләшә (аралаша) белү күнекмәләрен уку елы башында (октябрь ае) һәм уку елы ахырында (апрель аенда) тикшерелә. Уртанчылар төркеме балалары белән тикшерү уку елы ахырында үткәрелә. Уку елы уртасында тематик тикшерү (декабрь, январь) үткәрергә мөмкин.

Тикшерүне һәр бала белән аерым, 1 – 2 бала катнашында, ә йомгаклау эшчәнлегә булганда барлык балалар белән бергә дә үткәрергә була. Тикшерү вакыты 10-15 минутан артмаска тиеш.

Биремнәр балаларның яшь үзенчәлекләрен исәпкә алып үткәрелә, уен-бирем рус телендә аңлатыла. Биремнәр мавыктыргыч һәм кызыклы булырга тиеш. Сораулар ачык, төгәл итеп, интонация белән бирелә. Тикшерүче балаларның жавабын тыңлаганда елмаеп, кирәк булса жавапны дөресләп, бала эйтә алмаганда булышырга тиеш.

Тикшерү барышында яңа материал бирелми. Тикшерүне эш дәфтәрләре, таратма, күрсәтмә рәсемнәр, интерактив тактада уеннар кулланып үткәрергә дә була.

Биремнәр, уеннар өчен кирәк булган күрсәтмәлелек алдан әзерләнеп куелган булырга тиеш. Тикшерүче һәр биремгә аерым балл куеп бара. Тикшерү ахырында баллар саны кушыла һәм 5 кә бүленә. Шулай итеп гомуми нәтижә ясала.

**Уку елы ахырында уртанчылар, уку елы башында зурлар төркеме балаларының
“Минем өем” проекты буенча татар телен үзләштерү дәрәжәләрен билгеләү.**

**Определение уровня освоения татарского языка по проекту "Мой дом"
в конце учебного года, детям средней группе, в начале учебного года, детям старшей группы**

	Баланың исеме, фамилиясе	Биремнәр					Нәтижә	
		1	2	3	4	5	б а л л а р	дәрәжә
№		“Минем өем” проекты буенча өйрәнгән лексиканы сөйләмдә куллану. (Өйрәнгән темалар буенча дүрт – биш рәсем яисә предмет күрсәтелә, татарча исемнәрен әйтергә кушыла)	Ягымлы сүзләр куллану (“исәнмә”, “сау бул”, “рәхмәт”)	Бозыкны аңлап үтәү һәм куллана белү (кил, утыр, сикер, ю, аша, эч)	Тирә - юньдәгә предметларның сыйфатын, күләмен белдерә торган сүзләрне аңлап сөйләмдә куллану.	Аралаша белү (ягымлы сүзләр әйтү, чакыру, сыйлау, сарап алу, тәкъдим итү, инкаръ иү, раслау)		
1.	Коля							

2.	Оля						
Нәтижеләрне билгеләү							
Югары дәрәжә 2,7 дән 3 кә кадәр						Бала сөйләмдә актив, сорауларга җавап бирә, яхшы аралаша.	
Уртача дәрәжә 2 дән 2,6 га кадәр						Сүз байлыгы бар, аралашуда бик үк актив түгел.	
Уртачадан түбән дәрәжә 1 дән 2 гә кадәр						Аңлый, русча җавап бирә.	

Балаларның татар телендә аралаша белү дәрәжәсен тикшергәндә кулланырга мөмкин булган биремнәр.

Задания, которые можно использовать при проверке уровня умения детей общаться на татарском языке.

1. “Минем өем” проекты буенча өйрәнгән лексиканы сөйләмдә куллану.

1. Дидактик үен. "Бу кем?" (I вариант)

(Лексика: эти, эни, кыз, малай, эби, бабай)

Үен эчтәлегә: Өй рәсеме. Өй тирәсендә гаилә әгъзалары рәсемнәре (комплекттагы күрсәтмә рәсемнәр). Тәрбияче рәсемнәргә күрсәтеп сорый: Бу кем? ("Эни"...).

2. Дидактик үен "Кем юк?" (II вариант)

(Лексика шул ук). Үен шул ук рәсемнәр кулланып үткәрелә. Тәрбияче бер рәсемне алып куя. Баладан сорый: "Кем юк?" ("Эби"...)

Үенни интерактив тактада да, бала белән бала арасында диалог формасында да үткәреп була

3. Дидактик үен "Кәрсиндә нәрсә бар?"

(Лексика: ипи, алма, сөт, чәй)

Үен эчтәлегә: Мияу кәрсин белән ашамлыклар алып килгән. Мияу ашамлык муляжларына күрсәтә, исемен сорый: "Бу нәрсә?" ("Алма"...)

4. Дидактик үен "Нәрсә юк?"

Мияу бер ашамлык муляжын яшереп куя: "Нәрсә юк?". Бала нәрсә юклыгын әйтергә тиеш. ("Алма"...)
Үенни рәсемнәр кулланып та үткәреп була.

5. Дидактик үен "Мин әйтәм, син күрсәт һәм әйт"

(Лексика: эти, эни, кыз, малай, эби, бабай; куян, аю, туп, машина, курчак, эт, песи, ипи, алма, сөт, чәй).

Үен эчтәлегә: Балага уенчык яисә уенчык рәсемнәре бирелә. Бала, тәрбияче әйткән уенчыкны яисә уенчык рәсемен табып күрсәтергә һәм исемен кабатлап әйтергә тиеш.

6. Дидактик үен "Исемен әйтсәң бирәм"

(Лексика: куян, аю, туп, машина, курчак, эт, песи)

Үен эчтәлегә: Тәрбияче өстәлендә уенчыклар яисә рәсемнәр. Тәрбияче балага уенчыкны(рәсемне) күрсәтә, сорый: "Бу нәрсә?"- "Алма"... ; "Бу кем?"-"Эти"... Бала уенчык исемен дөрес әйтсә аңа уенчыклар, яисә таратма рәсемнәр бирелә.

7. Дидактик үен "Серле янчык"

(Лексика: куян, аю, туп, машина, курчак, эт, песи)

Үен эчтәлегә: Балага уенчыклар күрсәтелә, исеменнән әйтеп янчыкка салына. Бала янчыктагы уенчыкны капшап исемен әйтә, алып күрсәтә.

8. Дидактик үен "Әйе-юк"

Сүзнең дөрес үзләштерелүен тикшерү йөзеннән (аңлап яки аңламыйча әйтү) төрле вариантта сораулар бирелә: "Бу нәрсә?" - "Аю"...; "Бу аю?" - "Әйе, аю"...; "Бу куян?" - "Юк, песи"...

Югары балл (2,7-3) — сүз байлыгы житэрлек, уенчык, эйберләрне үзлектән, аңлап дөрес күрсәтә, исемнәрен айтә.

Уртача балл (2-2,6) - сүз байлыгы бар, кайбер сорауларга тәрбияче ярдәмендә жавап бирә.

Уртачадан түбән балл (1-2) - аңлый, русча жавап бирә.

2. Ягымлы сүзләр куллану (“исәнме”, “сау бул”, “рәхмәт”).

Ситуатив күнегүләр:

а) Ситуатив күнегү “Куян аюга кунакка килә”. Ул ишектән кергәндә аюга нәрсә айтә? (Ничек исәнләшә?), "Исәнме аю".

б) Ситуатив күнегү “Куян аюда кунакта булды”. Ишектән чыгып киткәндә куян аю белән ничек сабууллаша? (Нәрсә айтә?) "Сау бул, аю".

в) Уен ситуациясе "Кунак сыйлау". Акбайда (Мияуда) кунакта.

Тәрбияче Акбай (Мияу) ролендә. Ул баланы, ашамлык, жиләк-жимеш (алма, груша, банан һ.б.) муляжлары белән "сыйлый". Тәрбияче баланың "рәхмәт" айтә белүен билгели.

г) Уен ситуациясе "Дустыңны сыйла". Балаларны парлаштырып бер-берсен сыйларга тәкъдим итү. Рәхмәт айтә белүләрен билгеләү.

д) Ситуатив күнегү "Акбайга ("Мияуга", "Курчакка", "Дустына") уенчык бүләк ит".

Югары балл (2,7-3) - бала ситуацияләрдә ягымлы сүзләрен урынлы куллана.

Уртача балл (2-2,6) - тәрбияче ярдәмендә жавап бирә.

Уртачадан түбән (1-2) - аңлый, сорауга жавапны русча айтә.

3. Боерыкны аңлап үтәү һәм куллана белү (кил, утыр, сикер, ю, аша, эч).

1. Сүзле уен "Мин айтәм - син эшлә" ("Командир").

2. Сүзле уен "Шаян уенчыклар" (Уен баланың боерыкларны аңлы рәвештә үтәвен тикшерү өчен бирелә. Уенның эчтәлегә: Тәрбияче уенчыкка боерык бирә, мәсәлән: Утыр! Ә уенчык “ашый” башлый. Бала боерыкны дөрес итеп үтәп күрсәтә).

Югары дәрәжә (2,7-3) - бала боерыкны аңлап, дөрес үти.

Уртача дәрәжә (2-2,6) - ялгыша.

Уртачадан түбән дәрәжә (1-2) - татарча аңламый, боерыкларны үтәми.

4. Тирә-юндәге предметларның сыйфат билгеләрен, күләмен белдерә торган сүзләрен аңлап сөйләмдә куллану.

1. Дидактик уен "Уенчык нинди?" (зур, кечкенә, чиста, пычрак, әйбәт, матур).

Уен эчтәлегә: зур-кечкенә уенчыклар күрсәтелә. Тәрбияченең "Нинди?" соравына бала уенчыкның исемнәрен сыйфат билгесен белән айтәргә тиеш.

-Нинди курчак? - Зур (кечкенә, чиста, пычрак, әйбәт, матур) курчак.

Эш дәфтәрәндәге 11 нче биремне кулланып була.

2. Дидактик уен "Туп, күрсәт һәм айт" (чиста, пычрак).

Комплекттагы күрсәтмә рәсемнәр кулланып үткәрелә. Тәрбияче айткән рәсемне бала табып күрсәтә, айтә. ("Чиста туп", "Пычрак аю" ...).

Эш дәфтәрәндәге 13 нче биремне кулланып була.

3. Дидактик уен "Курчакка бүләк".

Тәрбияче зур курчакка- зур туп, кечкенә курчакка- кечкенә туп бүләк итәргә куша. “ Мә, зур туп ", “Мә, кечкенә туп”.

4. Дидактик үен "Дорес сана".

Санау күнекмэлэрен билгелэү (1-5 кадэр). Тэрбияче уенчыклар, муляжлар санарга тэкьдим итэ. Төркемдэге балаларны да санарга була. "Ничэ малай?", "Ничэ кыз?".

5. Дидактик үен "Ничэ?".

Санау күнекмэлэрен тикшерү өчен шулай ук, укыту методик комплектындагы күрсэтмэ рәсемнэрне дә кулланып була.

- Ничэ туп? - Биш туп.

Югары дәрәжэ (2,7-3) - эйберлэрнең сыйфат билгелэрен, күләмен исем белән кушып дорес эйтэ.

Уртача дәрәжэ (2-2.6) - 1-2 билгесен эйтэ.

Уртачадан түбән дәрәжэ (1-2) - эйберлэрнең билгелэрен, күләмен рус телендэ эйтэ.

5. Аралаша белү (ягымлы сүзлэр эйтү, чакыру, сыйлау, сарап алу, тэкьдим итү, инкарь итү, раслау).

1. Уен ситуациясе "Әйдәгез танышабыз".

"Син кем?" соравына аңлап жавап бирүе билгеләнэ. К нам пришла новая кукла, она хочет с вами познакомиться: -Исэнмесез. Мин Алсу. Син кем? (Мин Оля (Коля). -Мин Алсу, мин кыз. Син кыз? (Юк, мин малай (әйе, мин кыз).

2. Уен ситуациясе "Кунак каршылыбыз".

а) Тэрбияче: К нам идут гости.

Спроси. "Кто там?". "Кем анда?" - Мин эби (бабай).

"Позови бабушку (дедушку)". - Эби (бабай) кил монда.

"Поздоровайся с бабушкой (дедушкой)" - Исәнме, эби (бабай).

"Спроси у бабушки (дедушки) как дела?" - Эби (бабай) хәллэр ничек? - Әйбэт, рәхмэт.

"Предложи бабушке (дедушке) сесть". - Эби (бабай) утыр.

"Предложи бабушке (дедушке) пить чай" - Мә, чәй, эч.

Скажи: "До свидания!" Сау бул, эби! (бабай).

б) Балага "кунак" белән исәнләшергә, хәлен сорарга, чакырып утыртырга, сыйларга ("аша,эч") һәм сабулласырга тэкьдим ителә.

Эш дэфтэрэндэге 3 нче биремне кулланып була.

1. Уен ситуациясе "Кунакларны сыйла".

Угости Акбай хлебом, Мияу молоком.

-Мә, Акбай ипи, аша. - Рәхмэт.

-Мә, Мияу сөт, эч. - Рәхмэт.

Эш дэфтэрэндэге 16 нчы биремне кулланып була.

2. Уен ситуациясе "Бер - беренне сыйла".

(Ашамлык муляжлары кулланып)

"Угости яблоком".

- Мә, алма, аша. - Рәхмэт.

"Спроси, яблоко вкусное?"

- Алма тәмле? - Әйе, тәмле.

Эш дэфтэрэндэге 6 нчы биремне кулланып була.

3. Уен ситуациясе "Уенчыклар илендә"

1. Ты пришел в магазин игрушки. Попроси игрушку, которая тебе нравится.

-Куян бир (әле).- Рәхмәт.

2. Предложи поиграть с игрушкой.

- Мә, туп, уйна. - Рәхмәт.

3. Позови друга, предложи помыть игрушку.

-Коля, кил монда. - Мә, туп, ю.

4. Поменяйтесь игрушками. Попроси у друга игрушку, предложи ему свою .

- Коля, туп бир - Мә, туп.

- Рәхмәт.

Югары дәрәжә (2,7-3) - аралаша, сөйләм күнекмәләрен актив куллана.

Уртача дәрәжә (2-2,6) - тәрбияче ярдәмендә аралаша.

Уртачадан түбән дәрәжә (1-2) - аңлый, русча жавап бирә.

Уку елы ахырында зурлар, уку елы башында мәктәпкә эзерлек төркеме балаларының

“Уйный-уйный үсәбез” проекты буенча татар телен үзләштерү дәрәжәләрен билгеләү.

Определение уровня освоения татарского языка по проекту “Играя, растем” детьми подготовительной группы в начале учебного года, в конце учебного года. детям старшей группе

	Баланың исеме, фамилиясе	Биремнәр					Нәтижә	
		1	2	3	4	5	баллар	дәрәжә
		“Уйный – уйный үсәбез” проекты буенча өйрәнгән лексиканы сөйләмдә куллану. (Өйрәнгән темалар буенча биш – алты рәсем яисә предмет күрсәтәләр, татарча исемнәрен әйтергә кушыла)	Ягымлы сүзләр куллану (“исәнме”, “сау бул”, “рәхмәт”, “исәнмесез”, “сау булыгыз”)	Боерыкны бирә белү (кил, утыр, сикер, уйна, ю, аша, эч, ки, сал)	Уен ситуацияләрендә үзлектән сорау бирә белү (Нәрсә кирәк? Нинди? Ничә?)	Аралаша белү (ягымлы сүзләр әйтү, чакыру, сыйлау, сорап алу, тәкъдим итү, инкаръ итү, раслау)		
1.	Коля							
2.	Оля...							
Нәтижәләрен билгеләү								
Югары дәрәжә 2,7 дән 3 кә кадәр						Бала сөйләмдә актив, үзлектән сорау бирә, яхшы аралаша.		

Уртача дәрәжә 2 дән 2,6 га кадәр	Сүз байлыгы бар, тәрбияче ярдәмендә аралаша.
Уртачадан түбән дәрәжә 1 дән 2 га кадәр	Аңлый, русча җавап бирә.

1. “Уйный – уйный үсәбез” проекты буенча өйрәнгән лексиканы сөйләмдә куллану. (Өйрәнгән темалар буенча биш – алты рәсем яисә предмет күрсәтелә, татарча исемнәрән әйтергә кушыла)

1. Дидактик үен “Бу нәрсә?”

(Лексика: аш, ботка, сөт, кашык, тәлинкә, чынаяк).

Үен эчтәлегә: Тәрбияче рәсемнәргә күрсәтеп сорый:

- Бу нәрсә? (“Аш”...)

2. Дидактик үен “Кәрзиндә нәрсә бар?”

(Лексика: кишер, суган, бәрәңге, кыяр, кәбестә, алма).

Үен эчтәлегә: Куян кәрзин белән яшелчәләр һәм җиләк-җимеш алып килгән. Куян сорый: “Нәрсә бар?” (“Кәбестә”...)

3. Дидактик үен “Нәрсә юк?”

(Лексика: кишер, суган, бәрәңге, кыяр, кәбестә, алма).

Куян бер яшелчә муляжын яшереп куя: “Нәрсә юк?”. Бала нәрсә юклыгын әйтергә тиеш. Уенны рәсемнәр кулланып та үткәргә була.

4. Дидактик үен “Доресен дйт”

(Лексика: күлмәк, чалбар, сарафан, өстәл, урындык, карават).

Үен эчтәлегә: Балага рәсемнәр бирелә. Бала рәсемнәрнең исемен атый һәм күрсәтә.

Югары балл (2.7-3) — сүз байлыгы җитәрлек, яшелчәләр, савыт-сабалар, киёмнәр, өй җиһазлары атамаларын аңлап дорес күрсәтә, исемнәрән әйтә һәм куелган сорауларга җавап бирә.

Уртача балл (2-2,6) - сүз байлыгы бар, кайбер сорауларга тәрбияче ярдәмендә җавап бирә.

Уртачадан түбән балл (1-2) - аңлый, русча җавап бирә.

2. Ягымлы сүзләр куллану (“Исэнме”, “Сау бул”, “Рәхмәт”, “Исэнмесез”, “Сау булыгыз”).

Ситуатив күнегүләр (уртанчылар төркемендәге ягымлы сүзләр бүлеген кара):

- Поздоровайся с Акбаем.
- Спроси как дела у Акбая.
- Скажи спасибо Акбаю. Спроси как дела.
- Попрощайся с Акбаем.
- Поздоровайся с воспитателем, Мияу и Акбай.
- Попрощайся с воспитателем, Мияу и Акбай.

Югары балл (2.7-3) — бала сөйләмдә ягымлы сүзләрен урынлы куллана.

Уртача балл (2-2,6) – уен ситуацияләрен тәрбияче ярдәмендә төзи.

Уртачадан түбән балл (1-2) – аңлый, җавап бирә алмый.

3. Боерыкны бирә белү (кил, утыр, сикер, уйна, ю, аша, эч, ки, сал).

Балаларның боерыкларны бирә белү күнекмәләрен тикшерү. Балалар бер-берсенә боерык бирәләр. Саша, аша! – Саша ашау хәрәкәтләре күрсәтә. Алга таба Саша үзе башка балага боерык бирә һәм шундый тәртиптә дәвам ителә.

(Лексика: кил, утыр, сикер, ю, аша, эч, уйна, ки, сал).

Югары балл (2,7-3) – 8-9 сүз.

Уртача балл (2-2,6) – 5-6 сүз.

Уртачадан түбән (1-2) – 1-2 сүз.

4. Уен ситуацияләрендә үзлектән сорау бирә белү. (Нәрсә кирәк? Нинди? Ничә?).

1. Сюжетлы-рольле үен “Кибет”

Балаларга рус телендә кибет уены үткәрү аңлатыла һәм өч төп сорауны куя белүләрен максат итеп куясың. Уен яшелчә, киёмнәр, савыт-саба, өй җиһазлары рәсемнәре кулланып үткәрелә.
(Лексика: Нәрсә кирәк? Нинди? Ничә?).

2. Дидактик уен “Нинди?”.

Тикшерүдә сорауларны аерым кулланып та үткәргә була.
Әйберләргә билгесен ачыклау өчен бирелә торган сорауга аңлап җавап бирү һәм ул сорауларны үзлектән куя белү.

(Лексика: нинди? кызыл, сары, яшел, зәңгәр).

3. Дидактик уен “Ничә?”.

Санау күнекмәләрен билгеләү (1- 10 кадәр).

4. Дидактик уен “Дәрес сана”.

Тәрбияче уенчылар, муляжлар, укыту методик комплектындагы күрсәтмә рәсемнәргә санарга тәкъдим итә. Балалар бер-берсенә сорау бирәләр һәм җавап бирәләр. Шулай ук, сорауны тәрбияче үзгә бирә ала. “Ничә...?”.

Югары балл (2,7-3) – диалогта 3 сорауны да аңлап куллана.

Уртача балл (2-2.6) – диалогта 2 сорауны аңлап куллана.

Уртачадан түбән (1-2) – диалогта 1 сорауны аңлап куллана.

5. Аралаша белү (ягымлы сүзләр әйтү, чакыру, сыйлау, сорап алу, тәкъдим итү, инкаръ итү, раслау).

1. Уен ситуациясе “Әйдәгез танышабыз”.

“Син кем?” сорауына аңлап җавап бирүе билгеләнә.

К вам пришла новая кукла, она хочет с вами познакомиться:

- Исәнмесез. Мин Алсу. Син кем? (Мин Оля яки Коля).
- Мин Алсу, мин кыз. Син кыз? (Юк, мин малай).

2. Уен ситуациясе “Күнак каршылыгыйбыз”.

а)Тәрбияче:

- К нам идут гости. Спроси. “Кто там?”. “Кем анда?”
- Мин Акбай.
- Позови Акбая.
- Акбай, кил монда.

б)У Акбая сегодня день рождение. Подари свою игрушку

- Акбай, мә кызыл туп.
- Рәхмәт.

в) Угости гостей супом или кашей.

- Мә, аш (ботка) (аша).

г)Что бы съестть угощение попроси ложку.

- Кашык бир.
- Нинди кашык?
- Зур, матур, зәңгәр кашык.
- Рәхмәт.

3. Уен ситуациясе “Кибеттә”.

Бала белән бала аралашуы тикшерелә.

- Исәнме! Хәлләр ничек?
- Әйбәт, рәхмәт.
- Аю бир.
- Нинди аю?
- Зур аю, чиста аю, матур аю.
- Ничә?

- Ике аю.
- Мә, ике аю.
- Рәхмәт.
- Сау бул.

Югары балл (2,7-3) – бала сөйләмдә актив, үзлектән сорау бирә, яхшы аралаша.

Уртача балл (2-2.6) – сүз байлыгы бар, тәрбияче ярдәмендә аралаша.

Уртачадан түбән (1-2) – аңлый, русча жавап бирә.

**Уку елы ахырында мәктәпкә эзерлек төркеме балаларының
“Без инде хәзер зурлар, мәктәпкә илтә юллар” проекты буенча татар телен үزلәштерү
дәрәжәләрен билгеләү
Определение уровня освоения татарского языка по проекту” мы уже взрослые, дороги в
школу”
в конце учебного года детям подготовительной группы**

№	Баланың исеме, фамилиясе	Биремнәр					Нәтижә	
		1	2	3	4	5	баллар	дәрәжә
		“Без инде хәзер зурлар, мәктәпкә илтә юллар” проекты буенча өйрәнгән лексиканы сөйләмдә куллану. (Өйрәнгән темалар буенча биш – алты рәсем яисә предмет күрсәтәле, татарча исемнәрен әйтергә кушыла)	Ягымлы сүзләр куллану (“исәнме”, “исәнмесез”, “сау бул”, “сау булыгыз”, “рәхмәт”, “зур рәхмәт”, “хәерле көн”, “хәлләр ничек?”, “әйбәт”)	Боерыкны бирә белү (кил, утыр, сикер, уйна, ю, аша, эч, ки, сал, бие, жырла, йөгер, йокла)	Уен ситуацияләрендә үзлектән сорау куя белү. (Нәрсә кирәк? Ниңди? Ниçә? Син кем? Бу кем? Бу нәрсә? Нишли? Кая барасың?)	Аралаша белү (ягымлы сүзләр әйтү, чакыру, сыйлау, сорап алу, тәкъдим итү, инкаръ иү, раслау)		
1.	Коля							
2.	Оля							
Нәтижәләрен билгеләү								
Югары дәрәжә 2,7 дән 3 кә кадәр				Бала сөйләмдә актив, үзлектән сорау бирә, яхшы аралаша.				
Уртача дәрәжә 2 дән 2,6 га кадәр				Сүз байлыгы бар, тәрбияче ярдәмендә аралаша.				
Уртачадан түбән дәрәжә 1 дән 2 гә кадәр				Аңлый, русча жавап бирә.				

1. “Без инде хэзер зурлар, мәктәпкә илтә юллар” проекты буенча өйрәнгән лексиканы сөйләмдә куллану.

(Өйрәнгән темалар буенча биш – алты рәсем яисә предмет күрсәтелә, татарча исемнәрен әйтергә кушыла)

1. Дидактик үен “Бу нәрсә?”

(Лексика: тычкан, бүре, төлке, керпе, тавык, этәч, үрдәк, аю).

Үен әчтәлеге: Тәрбияче рәсемнәргә күрсәтеп сорый:

- Бу нәрсә? (“бүре”...)

2. Дидактик үен “Портфельдә нәрсә бар?”

(Лексика: китап, дәфтәр, рәсем, мәктәп).

Үен әчтәлеге: Тәрбияче портфельдән рәсемнәр яки предмет алып күрсәтә, исемен сорый:

-Портфельдә нәрсә бар? - (“Дәфтәр бар”...)

3. Дидактик үен “Портфельдә нәрсә юк?”

Бала нәрсә юклыгын әйтергә тиеш. Үеннә рәсемнәр кулланып та үткәрергә була.

4. Дидактик үен “Дәресен әйт”

(Лексика: чәк- чәк, өчпочмак, бәрәңге, аш, ботка, су).

Үен әчтәлеге: Балага рәсемнәр бирелә. Бала рәсемнәрен атый.

Югары балл (2,7-3) — 10-14 сүз.

Уртача балл (2-2,6) – 7-9 сүз.

Уртачадан түбән балл (1-2) – 1-6 сүз.

2. Ягымлы сүзләр куллану

(“Исәнме”, “Исәнмесез”, “Сау бул”, “Сау булыгыз”, “Рәхмәт”, “Зур рәхмәт”, “Хәерле көн”, “Хәлләр ничек?”, “Әйбәт”)

Ситуатив күнегү:

Телефоннан сөйләшү.

Эш дәфтәрендәге 1 нче биремне кулланып була.

Югары балл (2,7-3) — бала сөйләмдә ягымлы сүзләрен урынлы куллана.

Уртача балл (2-2,6) – тәрбияче ярдәмендә җавап бирә.

Уртачадан түбән балл (1-2) – аңлый, сорауларга җавапны русча бирә.

3. Боерыкны бирә белү.

(Лексика: кил монда, утыр, сикер, ю, аша, эч, уйна, ки, сал, йөгәр, бие, җырла, йокла).

Дидактик үен: “Командир”

Эш дәфтәрендәге 9 нчы биремне кулланып була.

Бер бала икенче балага боерык бирә. Мәсәлән:

-Коля, сикер! (Коля сикереп күрсәтә).

-Коля, син нишлисең?(Колядан сорый) – Мин сикерәм.

-Коля нишли? (Башка баладан сорый) – Коля сикерә.

Югары балл (2,7-3) — 11-13 сүз белән боерык бирә, син нишлисең, нишли сорауларын бирә белә.

Уртача балл (2-2,6) – бары боерык бирә, сорауларны куя алмый.

Уртачадан түбән балл (1-2) – 1-5 сүз белән боерык бирә, сорауларны русча әйтә.

4. Үен ситуацияләрендә үзлектән сорау бирә белү.

(Нәрсә кирәк? Нинди? Ничә? Син кем? Бу кем? Бу нәрсә? Нишли? Кая барасың?)

1. Үен ситуацияләре:

а) “Кибет” (Нәрсә кирәк? Нинди? Ничә?)

б) “Телефоннан сөйләшү” (Кая барасың? Син нишлисең?)

в) “Танышу” (Син кем? Бу кем? Бу нәрсә? Нишли?)

2. Сюжетлы-рольле үен “Кибет”

Балаларга рус телендә кибет уены үткәрү аңлатыла һәм өч төп сорауны куллана белүләре тикшерелә. Уен яшелчә, киёмнәр, савыт-саба, өй җиһазлары, йорт кошлары, уенчык рәсемнәре кулланып үткәрелә.

(Лексика: Нәрсә кирәк? Нинди? Ничә?).

2. Дидактик уен “Нинди?”.

Тикшерүдә сорауларны аерым кулланып та үткәрергә була.

(Лексика: кызыл, сары, яшел, зәңгәр, ак, кара).

3. Дидактик уен “Сана”.

Санау күнекмәләрен билгеләү (1- 10 кадәр).

Югары балл (2,7-3) – сорауларны аңлап куллана.

Уртача балл (2-2,6) – аңлый, тәрбияче ярдәме белән куллана.

Уртачадан түбән (1-2) – русча жавап бирә.

5. Аралаша белү (ягымлы сүзләр әйтү, чакыру, сыйлау, сорап алу, тәкъдим итү, инкарь итү, раслау)

1. Уен ситуациясе “Әйдәгез танышабыз”

- Исәнмесез. Син кем? - (Мин Оля яки Коля).
- Мин кыз. Син кыз? - (Юк, мин малай).
- Сина ничә яшь?- (6 (7) яшь).

2. Уен ситуациясе “Телефоннан сөйләшү”.(диалогны сан, сыйфат, күләм берәмлеге кертеп баетырга була)

- Исәнме. Хәлләр ничек?
- Әйбәт.
- Нишлисең?
- Мин уйныйм. Син нишлисең?
- Мин ашыйм.
- Нәрсә?
- Алма ашыйм.
- Алма тәмле(ме)?
- Әйе, алма тәмле.
- Сау бул.

3. Уен ситуациясе “Кая барасың?” (мәктәп, кафе, цирк һ.б.)

- Исәнме! Хәлләр ничек?
- Әйбәт, рәхмәт.
- Кая барасың?
- Кафега барам.
- Кафеда нәрсә бар?
- (ашамлыклар атарга мөмкин)
- Саша нишли?
- Саша бәрәңге ашый.

4. Ситуатив күнегү.

а) Син нишлисең?

- Мин бийм (утырам, сикерәм, ашыйм, эчәм, уйныйм, йөгерәм, җырлыйм, йоклыйм).

Югары балл (2,7-3) – бала сөйләмдә актив, үзлектән сорау бирә, яхшы аралаша.

Уртача балл (2-2,6) – сүз байлыгы бар, тәрбияче ярдәмендә аралаша.

Уртачадан түбән (1-2) – аңлый, русча жавап бирә.

Файдаланылган әдәбият:

Укыту методик комплект.

1. Программа “Төбәкнең мәктәпкәчә белем бирү программасы” Р.К.Шаехова.
2. Методик кулланма. Мәктәпкәчә яшьтәге балаларны татар теленә өйрәтү эшчәнлеген планнаштыру. Зарипова З.М., Кидрячева Р.Г. Казан. Хәтер. 2018.
3. Эш дәфтәре 4-5 яшь “Татарча сөйләшәбез”
4. Татарча сөйләшәбез “Минем өем” Аудиоязма. Т.Р. мәгариф һәм фән министрлыгы. Компания”Аксу” 2011.
5. Күрсәтмә эсбаплар” Татарча сөйләшәбез”. Казань. Татарское книжное издательство, 2012.
6. Татарча сөйләшәбез. Эш дәфтәре 5-6 яшь.
7. Күрсәтмә һәм таратма материаллар. “ Уйный- уйный үсәбез” 5-6 яшь. Казань. Татарское книжное издательство, 2012
8. Татар теле укыту буенча УМК аудиоязмалары. Татарча сөйләшәбез. 5-6 яшь. Т.Р. мәгариф һәм фән министрлыгы. Компания”Аксу” 2011
9. Татарча сөйләшәбез. Эш дәфтәре 6-7 яшь.
10. Күрсәтмә һәм таратма материаллар. “ Без инде хәзер зурлар, мәктәпкә илтә юллар” 6-7 яшь.
11. Татар теле укыту буенча УМК аудиоязмалары. Татарча сөйләшәбез. 6-7 яшь.
12. “Раз словечко два словечко”. Занимательное обучение татарскому языку. Р.К.Шаехова. Казань. Хәтер. 2011.
13. На поляне детства. Хрестоматия для воспитателей дошкольных образовательных учреждений и родителей. Министерство образования и науки Р.Т. Казань. 2011.
14. Балачак аланы. Балалар бакчасы тәрбиячеләре һәм эти-әниләр өчен хрестоматия. Казан. Риц нәшрияты 2011.
15. Балачак – уйнап көлеп үсәр чак. Методик кулланма. Т.Р. мәгариф һәм фән министрлыгы. Казан. 2012.

Борханова Р. А., Юсупов Ф. Ф. Балалар бакчасында татар теле өйрәтү программасы. Татарстан Республикасы Мәгариф министрлыгы тарафыннан расланган. – Казан: РИЦ «Школа», 2004.

Иванова Л. Ф. Программа обучения английскому языку в дошкольном образовательном учреждении Республики Татарстан “First Steps in English”. – Казань, 2011.

Л. С. Выготский, П. Я. Гальперин, В. В. Давыдов,

Е. А. Пассов “Основы коммуникативной методики обучения иноязычному общению”. - Москва, 1989.